



Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Høringssvar - Strategi for digital omstilling i UH-sektoren

UiT Norges arktiske universitet gir med dette vårt svar på Høring – strategi for digital omstilling i universitets- og høyskolesektoren.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
rektor

Jørgen Fossland
direktør for UiT Norges arktiske universitet

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Aase Tveito

Vedlegg: Høringssvar fra UiT Norges arktiske universitet

Høringssvar fra UiT Norges arktiske universitet

Kunnskapsdepartementets forslag til «strategi for digital omstilling i universitets- og høgskolesektoren (2021-2025) ble sendt på høring 25. juni med frist 22. august.

Dette dokumentet gir noen innspill fra UiT Norges arktiske universitet knyttet til høringsutkastet. Innledningsvis vil vi bemerke at det er uheldig at høringen foregår om sommeren. Riktignok bygger dokumentet i stor grad på forslaget fra UNIT, der sektoren har hatt flere anledninger til å uttale seg. Utkastet som ble sendt på høring avviker imidlertid på flere vesentlige punkter fra det forslaget UNIT sendte inn 15/1. Relevante fora, spesielt for vitenskapelig ansatte og studenter, møtes ikke i høringsperioden, og vårt høringssvar er derfor ikke så godt forankret i kjernevirksomheten som vi skulle ønske.

Om utfordringer med digitalisering i UH-sektoren generelt

UiT deler departementets oppfatning av at digitalisering vil være en av de viktigste driverne for endringer, utvikling og vekst i høyere utdanning og forskning fremover. Arbeidet med den nasjonale strategien ble påbegynt før koronaepidemien tvang frem et digitaliseringsløft uten sidestykke i sektoren. UiT mener at strategien i større grad bør ta inn over seg at vi har vært gjennom mer enn ett år med tilnærmet heldigital undervisning. Tregheten og skepsisen som til dels preget sektorens digitaliseringsarbeid er borte, og sektoren er langt mer klar for en gjennomgående digital omstilling enn den var i 2019.

UH-sektoren har og skal ha stor grad av autonomi. Fra den enkelte forsker / undervisers akademiske frihet til institusjonenes store grad av selvstyre går det en rød tråd der tradisjonen er at valgene tas på lavest mulig nivå og nærmest den det gjelder. Regjeringen la i mars frem stortingsmelding 19, om styring av statlige universiteter og høgskoler. I denne vektlegges at styringen skal være dialogbasert, differensiert, strategisk og kunnskapsbasert. De strategiske innsatsområdene, sammen med pålegget i tildelingsbrevet om å implementere strategien i våre egne planverk kan være i motsetning til disse prinsippene.

Vellykket digitalisering innebærer ofte standardisering og valg av felles løsninger. Dette utfordrer både autonomi og budsjettmodeller. I tillegg er det krevende å pålegge allerede hardt arbeidende ansatte å sette seg inn i stadig nye arbeidsmetoder og verktøy, noe som fører til et stort strekk i laget når det gjelder hvor godt de digitale løsningene utnyttes. Felles løsninger for sektoren kan ha mange fordeler, men flytter beslutningsmakten vekk fra den enkelte ansatte og den enkelte institusjon. Dette generer ofte, men ikke alltid, motstand.

UiT mener at strategien med fordel kunne skilt bedre mellom de områdene den enkelte institusjon bør og skal ta egne valg, og de områdene der det er behov for samarbeid og samordning nasjonalt. Gode råd kan være mer effektive enn pålegg og krav, mens det er behov for forutsigbare rammebetingelser, både når det gjelder regelverk, finansieringsordninger og statlige styringsparametere. For mye detaljstyring kan være til hinder for gode løsninger tilpasset den enkelte institusjon.

Før pandemien var mesteparten av digitaliseringsarbeidet i sektoren knyttet til effektivisering og administrasjon. I dag rettes digitalisering mer mot å utvikle kjernevirksomheten; utdanning, forskning og formidling. Her er landskapet langt mer uklart og det er viktig å legge til rette for å prøve ut nye løsninger og arbeidsformer, oppsummere og sørge for læring mellom institusjonene.

Vi må også ta på alvor at korona-epidemien har ført til betydelig merarbeid for underviserne, og at det nå er en endringstretthet hos mange vitenskapelig ansatte. Dette krever klokskap og tålmodighet i arbeidet med de konkrete tiltakene.

Om ambisjonsnivå

UiT mener at den foreslåtte strategien er svært ambisiøs på sektorens vegne, og at det vil kreve betydelig innsats å nå målene som er satt. Vi tror samtidig at dette vil øke kvaliteten på høyere utdanning og forskning, og gjøre det mulig å utnytte kompetansen og kapasiteten til våre ansatte på en bedre måte enn i dag. Den digitale omstillingen er derfor både nødvendig og nyttig.

Samtidig vil det kreve et kompetanseløft og en investering i digital infrastruktur som det i dagens budsjettssituasjon vil være krevende å finansiere. Det må settes av tilstrekkelig tid og investeres i nok utstyr til at våre ansatte kan utnytte digitale verktøy på en optimal måte. Ikke bare må de lære seg å mestre teknologien, noe vi gjennom epidemien har sett at de aller fleste klarer; de må oppgradere sin pedagogiske kompetanse slik at de utnytter mulighetene digitalisering gir for bedre læring. De vitenskapelig ansatte har gitt uttrykk for at dette er vanskelig å få til på toppen av en allerede krevende jobb innen forskning og undervisning.

UiT er positiv og optimistisk til at de nasjonale fellesløsningene på lang sikt vil kunne gi besparelser i arbeidsmengde og samtidig øke kvaliteten på de administrative tjenestene. Det er imidlertid et stykke frem til de er i optimal drift og i mellomtiden må det ytes ekstra innsats i mottaksprosjekter og i de nasjonale prosjektene. Dette, sammen med pålagte kutt i ABE-reformen og liten eller ingen reduksjon i rapporteringsbyrde for øvrig, gjør at vi opplever et sterkt press på vår administrasjon. De nye administrative løsningene har også til dels betydelig høyere kostnader enn tidligere løsninger, slik at det er liten, om noen, netto kostnadsbesparelse av løsningene. Departementets forventninger om at innsparinger i administrasjon på grunn av digitalisering kan brukes til å styrke annet digitaliseringsarbeid kan derfor ikke møtes, i alle fall ikke de neste tre til fem årene.

Om de strategiske innsatsområdene

UiT mener de strategiske innsatsområdene er gode valg, og at de i hovedsak dekker de viktigste områdene der digitalisering kan gjøre en stor forskjell. Helhetsinntrykket er at dette er et godt utgangspunkt for videre arbeid internt ved UiT.

Kommentarer til «Digitalisering for fleksible utdanning»

Formuleringen «*Utnytte digital teknologi for at flere skal få tilgang til høyere utdanning uavhengig av livssituasjon, arbeidssituasjon og bosted*», kan virke noe snevert. UiT har lang erfaring med desentralisert utdanning, både samlingsbasert og nettbasert. Vi ser at ved enkelte av våre nettbaserte studier har vi til dels svært høyt frafall, og at dette handler i liten grad om teknologien. Dette punktet må derfor sees i sammenheng med tiltakene under Digital pedagogisk innovasjon, slik at bruken av teknologi har innvirkning på valg av pedagogiske metoder og læringsstrategier. Vi foreslår at punktet omformuleres til «*Utnytte digital teknologi og nye pedagogiske metoder for at flere skal få tilgang til høyere utdanning uavhengig av livssituasjon, arbeidssituasjon og bosted*».

Punktet om å «*Legge til rette for virtuell internasjonal utveksling for alle studentgrupper gjennom å utvikle nye nettbaserte og fleksible studietilbud*» er nytt, og svært spennende. Vi har også tro på at hele studieprogram kan ha tett samarbeid, slik at våre studenter knytter kontakter på tvers av landegrenser som en del av undervisningen, for eksempel gjennom gruppearbeid og felles forelesninger på nett. Vi

har gode erfaringer med dette ved UiT. I den grad vi skal måles på grad av internasjonalisering i utdanningene våre, mener vi at denne typen samarbeid bør telle på linje med utveksling av enkeltstudenter. Vår erfaring er at dette kommer både fagmiljøene og studentene til nytte på en helhetlig, langsiktig og kostnadseffektiv måte.

Kommentarer til «Digital pedagogisk innovasjon»

Som nevnt innledningsvis vil det kreve et stort pedagogisk kompetanseløft for at våre undervisere skal kunne utnytte digitale verktøy til undervisning og vurdering optimalt. Det vil kreve både forskning på hva som fungerer og ikke, opplæring i det vi allerede og, etter hvert vet fungerer, og tid til fordypning hos våre vitenskapelig ansatte. I tillegg er det uklarerheter knyttet til reell undervisningsbelastning ved bruk av digitale verktøy, samt uklare insentiver knyttet til deling av digitale læringsobjekter. Det er mer krevende å utvikle læringsobjekter som egner seg for deling enn de man selv skal bruke i egen undervisning. Det er også noe usikkerhet knyttet til opphavsrett og mulighet til å trekke tilbake delte objekter. Dette virker hemmende på deling av digitale læringsobjekter, spesielt mellom institusjonene. I tillegg til at institusjonene hver for seg arbeider med å løse disse utfordringene vil det derfor være hensiktsmessig om departementet eller det nye Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse aktivt legger til rette for deling av løsninger og erfaringer mellom institusjonene. Støtteordninger for prosjekter på tvers av institusjoner vil kunne være en slik aktiv tilrettelegging.

Kommentarer til «Digital kompetanse i alle fag»

Kommentarer knyttet til samarbeid og deling innenfor pedagogisk innovasjon (over) er også relevant for dette punktet.

Det er uklart for UiT hvordan vi skal kunne bidra til å «*Forbedre kjønnsbalanse og mangfold blant studenter som utdanner seg til IKT- spesialister gjennom å utvikle form og innhold i studietilbudene slik at de blir relevante og attraktive for en bredere målgruppe*».

Premisset for dette punktet er at innholdet i dagens IKT-utdanning ikke er relevant for jenter og minoriteter, dette mener vi det ikke er forskningsmessig belegg for å si. Kilden det henvises til sier bare noe om antall, ikke årsak. En analyse av forskning på temaet gjort i Digi.no¹ gir et mer nyansert bilde. Dette betyr ikke at det ikke er viktig å motivere kvinner eller minoriteter til å studere IKT, men at det ikke nødvendigvis er innholdet i faget som bør endres, men markedsføringen av det og tiltak for å hindre frafall blant dem som er i mindretall i studentgruppen. Det er også en svekkelse av den akademiske frihet, både for den enkelte underviser og institusjonen som helhet å detaljstyre innhold i våre studieprogram.

Vi foreslår at punktet omformes til «*Forbedre kjønnsbalanse og mangfold blant studenter som utdanner seg til IKT- spesialister gjennom spesifikke rekrutteringstiltak og konkrete tiltak for å hindre frafall gjennom studiet*». En eventuell utvikling av innhold og form kan inkluderes i disse tiltakene dersom de vitenskapelig ansatte selv ser at det er relevant og formålstjenlig.

¹ <https://www.digi.no/artikler/debatt-hvorfor-sa-fa-kvinner-i-it-bransjen/500823>

Kommentarer til «Åpen forskning»

Vi mener tittelen på avsnittet i forslaget fra UNIT bør beholdes. Det er ikke noen god grunn til å fjerne formuleringen om «nye forskningsmuligheter» fra denne overskriften. Satsingsområdet bør derfor fortsatt hete «Åpen forskning og nye forskningsmuligheter».

Vi har forståelse for at departementet ikke ønsker å forplikte seg økonomisk ved å foreslå styrking av insentivene for deling og tilgjengeliggjøring av forskning, men mener det vil være krevende å nå målene i strategien uten noen form for ekstra finansiering. Å kuratere forskningsdata på en slik måte at de er anvendbare også for personer som ikke kjenner datasettets opprinnelse og dets begrensninger, er mer krevende enn å kuratere data som kun skal brukes i en kjent kontekst. Til gjengjeld vil tilgang på flere datasett i mange tilfeller bidra til bedre forskning og ny innsikt.

Kommentarer til «Utnytte data om kunnskapssektoren»

UiT er positiv til at personvern fremheves sterkere som den enkelte institusjons ansvar. Vi er også enig i at det er behov for kompetanseheving også på dette området. Dette er et godt område for samarbeid mellom institusjonene. Spesielt er det viktig å se på hvordan den enkelte forsker og underviser kan bevisstgjøres omkring personvernkonsekvenser knyttet til bruk av bilder og video, samt involvering av studenter i forskning.

Flere studier viser at det er mulig å bedre studentenes læringsutbytte ved aktiv bruk av data om den enkelte student². Dette er inngripende i studentenes personvern. Det er krevende å balansere studentenes rett til personvern opp mot deres mulighet til å få tilpasset og målrettet oppfølging i studieløpet. Dette er ett av flere områder der en tydeliggjøring av regelverket vil være nyttig.

Vi har også tro på at bedre bruk og sammenstilling av virksomhetsdata kan lette arbeidet med rapportering, samt gi bedre beslutningsstøtte for ledere på alle nivåer. Også her bør det stimuleres til samarbeid på tvers i sektoren.

Kommentarer til Ledelse og kultur for digital omstilling

Som nevnt i flere punkter over er det behov for både samarbeid, kompetanseheving og kulturendringer for å få til en vellykket digital transformasjon av sektoren. Vi er derfor fornøyd med at strategien så tydelig peker på dette som et lederansvar ved den enkelte institusjon. Vi har også tro på at tydelige signaler fra Kunnskapsdepartementet og det nye direktoratet for høyere utdanning og kompetanse vil bidra til at den digitale omstillingsprosessen får nødvendig lederstøtte på alle nivåer. Samtidig må det utvises tålmodighet i prosessene. Vi må ta hensyn til at de vitenskapelig ansattes ekstra byrder under pandemien har tæret på motivasjon og krefter. Derfor kan det ta lengre tid enn ønskelig å komme i mål i hele organisasjonen.

Om visjoner, forutsetninger og veien videre

Målbildene for studenter, undervisere, forskere og ledelse er gode. Vi ser at for at disse skal nås, er det både på kort og lang sikt behov for, og nyttig med, god administrativ støtte. Til tross for at digitalisering kan gi administrative besparelser, vil det kreve god IT-støtte og god tilrettelegging og opplæring for at vi skal nå målbildene. Hvis ikke risikerer vi at forskere og undervisere bruker en stadig større del av sin dyrebare tid til oppgaver som kan løses bedre, raskere og billigere av teknisk/administrativt personell.

² [Viberg et.al «The current landscape of learning analytics in higher education»](#), Computers in Human Behavior, Volume 89, p. 98-110

Det kan være hensiktsmessig å utarbeide målbilder også for disse, med vekt på kompetanseheving for å kunne gi riktig støtte til riktig tid.

Når det gjelder målbilder for arbeidsliv og samfunn er vi bekymret for om formuleringene knyttet til «samfunnets behov» i utdanningene kan misforstås slik at det oppfattes som om vi til enhver tid skal svare ut forventninger fra arbeidslivet på kort sikt. Verdien av utdanninger er ikke bare den kunnskapen studenten har tilegnet seg, men også ferdigheter knyttet til å tilegne seg og benytte ny kunnskap etter behov. Derfor vil sterke grunnutdanninger aldri gå av moten. Når det gjelder videre og etter-utdanning er vi enig i at disse i større grad med hell kan utformes i et samarbeid med nærings- og arbeidsliv. Vi har god erfaring med dette innenfor flere fagfelt; fra sosialt arbeid til fiskerifag. Selvsagt skal også grunnutdanninger ta inn over seg vekslende behov i samfunnet, men det er viktig å ta vare på den dannelsesreisen et universitetsstudium skal være. For mye «nyttetenkning» i studieprogrammene kan gjøre at vi ikke er rustet til å håndtere plutselige og nye behov for kunnskap fordi de akademiske ferdigheter studentene skal tilegne seg ikke får tilstrekkelig plass.

Digital omstilling medfører også nye og krevende trusselbilder. Vi har sett en økende forekomst av alvorlige datainnbrudd og sikkerhetshendelser både innenfor og utenfor UH-sektoren de senere årene. For å forebygge og motvirke slike trusler, men samtidig bevare de gevinstene digitalisering gir, er det behov for kompetanse og ressurser som i dag er mangelvare. Dette er et område der et godt sektor-samarbeid vil ha stor verdi. Kompetanse om informasjonssikkerhet og personvern hos ansatte og studenter er en del av løsningen, men i tillegg kreves det dedikerte ressurser og spesialiserte verktøy for å forebygge og overvåke sikkerhetsbrudd.

UiT mener det er behov for en helhetlig gjennomgang av ulike regelverk knyttet til digitalisering av UH-sektoren slik det var foreslått i forrige versjon av dokumentet. Vi er uenig i at man skal vente med å vurdere behovet for regelverksendringer til behovet for deling av data oppstår (s. 23). Denne fremgangsmåten vil forsinke digitaliseringsarbeidet og det er en reell risiko for at vi ender om med et lappeteppe av regler som ikke ivaretar helheten.

Som tidligere påpekt er det krevende å implementere en så ambisiøs strategi uten ekstra midler. Omstillinger av et slikt omfang som det er ambisjoner om, og behov for, krever betydelig innsats over tid for å realisere gevinstpotensialet. Selv om dette ikke kan loves i strategien ber vi departementet ta dette med når det utformes støtteordninger for sektoren. Disse kan gjerne målrettes mot tiltak som styrker samarbeid mellom institusjoner og relevant kompetanseheving.